

Максименко О.В.
старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 НАВС
К.Ю.Н., С.Н.С.

ОСОБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН В ТЕОРІЇ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Становлення демократії та громадянського суспільства в сучасних умовах розвитку Української держави потребує чергового переосмислення розуміння поняття адміністративних правовідносин в теорії адміністративного права. Потребує дослідження визначення особливостей участі суб'єктів таких правовідносин. Адже, **адміністративно-правові відносини** — це суспільні відносини у сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права.

Адміністративно-правові відносини є різновидом правових відносин, а тому характеризуються їх загальними ознаками.

Складовими частинами адміністративно-правових відносин є: суб'єкти, об'єкти та юридичні факти.

Юридичний факт — це життєва обставина, з якою норми права пов'язують виникнення, зміну або припинення правовідносин. Учасники адміністративно-правових відносин мають конкретні права та обов'язки і є суб'єктами правовідносин. Об'єкт — це те, заради чого виникають правовідносини. Об'єктом адміністративно-правових відносин є поведінка учасників управлінських відносин (дії, утримання від дій).

Адміністративно-правові відносини характеризуються усіма ознаками правових відносин, але, крім цього, **мають деякі особливості**, які полягають у тому, що:

1. адміністративно-правові відносини складаються у сфері управління, тобто в повсякденній практичній реалізації завдань і функцій держави щодо здійснення управління господарським, соціально-культурним будівництвом, адміністративно-політичною сферою, іншою управлінською діяльністю;

2. в усіх відносинах однією із сторін обов'язково є орган виконавчої влади (державного управління) або громадська організація, наділена державно-владними повноваженнями;

3. адміністративно-правові відносини — це особливий зв'язок між їх учасниками, один з яких за даних обставин має право вимагати від іншого такої поведінки, яка передбачена адміністративно-правовою нормою;

4. орган управління зобов'язаний реалізувати свої матеріально-правові та процесуальні права, тобто право є одночасно і обов'язком суб'єкта адміністративно-правових відносин;

5. адміністративно-правові відносини можуть виникнути за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, але згода іншої сторони не є обов'язковою умовою для їх виникнення;

6. порушення однією із сторін своїх обов'язків зумовлює її відповідальність не перед іншою стороною, а перед державою в особі її компетентних органів;

7. адміністративно-правові відносини, що виникають між органами виконавчої влади та іншими суб'єктами адміністративного права, не завжди є відносинами, які здійснюються за методом влади та підпорядкування. Ці відносини можуть реалізовуватися на засадах як влади і підпорядкування, так і рівності сторін, тобто кожна сторона зобов'язана виконувати конкретні вимоги правової норми [1].

Важливим елементом системи адміністративних правовідносин є їх учасники, тобто суб'єкти.

Суб'єктом адміністративно-правових відносин є учасник, який має конкретні права і обов'язки. Це органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадяни України, іноземці та особи без громадянства, об'єднання громадян та інші [2 с. 57].

Таким чином, розуміння суб'єкта адміністративно-правових відносин відрізняється від розуміння суб'єкта адміністративного права. Адже, в адміністративному праві під суб'єктом розуміють носія (власника) прав і свобод у сфері державного управління, що передбачені адміністративно-правовими нормами, що здатен надані права реалізувати, а покладені обов'язки виконувати [3 с. 226].

Суб'єктами адміністративних правовідносин є органи держави, насамперед органи виконавчої влади, а також внутрішні частини їх апарату, органи громадських організацій, діяльність яких регулюється нормами закону, адміністрація підприємств, установ, організацій, а також органи місцевого самоврядування. Суб'єктами цих відносин треба визнати і структурні підрозділи підприємств, установ, організацій (наприклад, цех, факультет, відділення в лікарні, тощо).

Різноманітні господарські структури також є суб'єктами адміністративно-правових відносин. Зокрема, на них, як і на всі інші організації, нормами адміністративного права покладено обов'язок дотримуватись пожежних, санітарних та інших загальнообов'язкових норм і правил (витрата електричної енергії, сплата оренди та інші).

Враховуючи особливості складових елементів адміністративно-правових відносин Аналізуючи наукові здобутки В. К. Колпакова, варто зазначити, що він вказує на необхідності розмежування понять «суб'єкт адміністративного права» і «суб'єкт адміністративних правовідносин». Суб'єкт адміністративного права у конкретному випадку може і не бути учасником правовідносин, а лише має потенційну здатність. Наприклад, громадянин України, що перебуває за її межами, може теоретично в жодних адміністративно-правових відносинах не брати участі, тобто не бути їх суб'єктом, однак суб'єктом адміністративного права він є, оскільки його як громадянина адміністративно-правові норми наділили комплексом прав та обов'язків [3 с. 226]. Подібні погляди щодо розмежування понять «суб'єкти адміністративного права» та «суб'єкти адміністративних правовідносин» підтримують представники російської

адміністративно-правової науки. Зокрема, С.А. Новіков виокремлює такі умови набуття суб'єктом адміністративного права статусу суб'єкта адміністративних правовідносин: 1) адміністративно-правові норми, які передбачають права й обов'язки суб'єкта; 2) адміністративна правоздатність та дієздатність суб'єкта; 3) підстава виникнення, зміни та припинення правовідносин [4 с. 26]. Узагальнюючи дослідження, можна зазначити, що суб'єкти адміністративних правовідносин завжди вступають у правовідносини заради задоволення своїх інтересів і потреб, а суб'єкти адміністративного права конкретних дій не здійснюють, а лише мають таку можливість, скористатися якою не завжди можуть.

Тобто, суб'єкт адміністративного права має потенційну здатність вступати в адміністративні правовідносини. Якщо, наприклад, громадянин не чинить адміністративних правопорушень, то він не є суб'єктом адміністративно-деліктних відносин.

Отже, суб'єкт адміністративно-правових відносин – це фактичний учасник правових зв'язків у сфері управління, які виникають на підставі певних юридичних фактів. Він обов'язково бере участь у конкретних адміністративно-правових відносинах, що і є основною рисою притаманною саме суб'єктам адміністративних відносин, на відміну від суб'єктів адміністративного права у теорії адміністративного права.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України. URL: <https://sites.google.com/site/igroupteamsite/administrativne-pravo-ukraieni/ponatta-administrativno-pravovih-vidnosin-i-ieh-oznaki>.
2. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М., Геращук, В.В. Богуцький та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Геращука, В.В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х.: Право, 2012. – 656 с.
3. Загальне адміністративне право : підручник / [Гриценко І.С., Мельник Р.С., Пухтецька А.А. та інші]; за заг. ред. І.С. Гриценка. – К.: Юринком Інтер, 2015. – 568 с..
4. Новиков С.А. Административное право : конспект лекций / С.А. Новиков – М.: Приориздат, 2003. – 128 с.